

Doç. Ferruh Ali SANIR (1907 - 1998)*

*Dr. Osman GÜMÜŞÇÜ***

Ferruh Ali Sanır, 22 Aralık 1322 (4 Ocak 1907) tarihinde öğretmen bir baba ile ev hanımı bir annenin çocuğu olarak Konya'da doğdu. Babası Bekir Bey Konya, annesi Rukiye Hanım ise Akşehir doğumludur.

İlköğrenimine 1912 yılında Konya İttihat ve Terakki Özel İlkokulu'nda başladı. Burada ilk ve orta okulu bitirdikten sonra lise öğrenimi için başladığı, Konya Sultanisi'ni 1923-1924 öğretim yılında tamamladı. Ortaokul ve lise öğrenimi gördüğü yıllarda, Türk İstiklal Savaşı nedeniyle Türkiye'nin içinde bulunduğu ekonomik sıkıntılar, ailesini de olumsuz etkilediğinden, öğrenimini zor şartlarda, ancak tatillerde kazandığı aylık ve ücretlerle tamamlayabildi.

Günümüz liseleri karşılığı olan Sultanî mezuniyetini takiben ilk memuriyet hayatına 1924 yılında "öğretmen" olarak Akşehir'de başladı. 1926 yılına kadar öğretmen olarak, bu tarihten sonra ise ilkokul başöğretmeni olarak görev yaptı. Akşehir'den sonra Konya'da kız öğretmen

* Bu yazı, 1993-1998 yıllarında çeşitli tarihlerde bizzat F. Sanır ile yaptığım görüşmeler ile eserlerinde verdiği bilgilerden yola çıkarak hazırlanmıştır.

** A.Ü. D.T.C.F. , Coğrafya Bölümü, 06100 - Sıhhiye / Ankara.

¹ O. Gümüüşçü. 1996. "A.Ü. D.T.C.F. Coğrafya Bölümü Tarihçesi", Coğrafya Araştırmaları Dergisi, Sayı: 12, s. 161-177. Ankara.

okulu uygulama bölümünde müdürlük yaptı. Bir süre sonra memleketi Konya'dan ayrılarak, yıllar sonra bile çok sevdiğini belirttiği ilkokul öğretmenliği görevine Ankara'da başladı. 1929 yılında, kendisi gibi bir öğretmen olan Huriye Hanım ile evlendikten sonra vatani görevini yapmak üzere askere gitti.

Her zaman olduğu gibi ilkokul öğretmenliği sırasında da araştırmacı ve yenilikçi olan Sanır, son olarak Altındağ'da bir ilkokulda yaptığı öğretmenliği bırakarak, 1935 yılında yeni açılan o zamanki adıyla "Tarih-Dil ve Coğrafya Fakültesi, Coğrafya Enstitüsü'ne" kayıt oldu. Burada öğrenciliğe başlamadan önce, 1935 yazında aynı fakültenin kütüphanesinde memur olarak çalışmaya başladı. Böylece bu fakültede çalışmaya başlayınca, aynı zamanda üniversiteyi de okumaya karar verdi.

Kütüphane memuru Sanır, bu fırsatı iyi kullanarak hem kendi adına başarılı olmuş hem de kütüphanenin gelişip zenginleşmesine yardımcı olmuştur. Burada ilk göreve geldiğinde kütüphanedeki kitap sayısı sadece 40 civarında iken, bu sayı kısa sürede hızla artmıştır. (F. Sanır kütüphane memurluğunu bıraktıktan sonra, bulabildiğimiz bir rakama göre, 1944 yılında fakülte kütüphanesindeki kitap sayısı 70.000'e ulaşmıştır).

Fakültenin, dolayısıyla coğrafya bölümünün ilk öğrencilerinden olan Sanır; çalışkanlığı, araştırmacılığı ve Almanca'yı iyi bilmesi gibi vasıfları ile bölümümüz kurucularından Prof. Dr. H. Louis ile iyi anlaşmış ve onun ifadeleriyle iyi bir araştırmacı, hoca, eğitimci ve iyi bir insan olan Louis'den çok etkilenmiştir. Herbert Louis, Türkiye'ye yabancı olmasının da verdiği bir merakla, oldukça fazla araştırma gezisi yapmıştır. Sanır da araştırmacı kişiliği ile onun her kış ve yaz tatillerinde yaptığı bütün gezilere - öğrenciliği sırasında yapılan 9 geziye - katılmıştır. Louis'in ülkemizi çok sevmesi yaptığı araştırmalardan olduğu kadar, bazı sözlerinden de anlaşılmaktadır. Örneğin Sanır, öğrencilerini sürekli olarak araştırmaya sevk eden H. Louis'den okumak üzere kitap tavsiye etmesini istediğinde, ondan aldığı şu cevabı hiç bir zaman unutamadığını söylemişti: "Ülkeniz bir kitap, onu okuyun".

Daha sonra hepsi kıymetli birer bilim adamı olan C. Rüştü Gürsoy, Selçuk Trak, Kılıç Kökten² ile birlikte coğrafya bölümünün yetiştirdiği ilk öğrencilerden olan Sanır, 1939-1940 öğretim yılı kış semestrinde mezun oldu. Mezuniyeti takiben bölüm kurucularından biri ve bölüm başkanı olan Louis, Sanır'a asistan olarak göreve başlamasını teklif etmiş, o ise bu

yıllarda bütün dünyayı sarsan II. Dünya Savaşı nedeniyle, ikinci defa askere çağrılmadan önce, girdiği asistanlık sınavını kazanmıştır. 33 yaşında olduğunu, asistanlık için biraz yaşlı olduğunu söylemesine rağmen, Louis'in ısrar ve isteğiyle 1940 yılında göreve başlayarak, bölümümüz mezunu ilk hoca olma özelliğini kazanmıştır. Askerlik dönüşü hazırlamaya başladığı "Mürted Ovasının Morfolojisi" isimli tezini H. Louis, Ş. Ahmet Birand ve Ş. Aziz Kansu'dan oluşan jüri önünde savunarak 1943 yılında tamamladı. Aslında doktora tezi olarak başladığı bu tez, H. Louis'in istek ve teklifi ile, bölümde hocaya ihtiyaç olmasının da etkisiyle "doçentlik tezi" olarak kabul edildi. Böylece 1943 yılında doçent ünvanını alan Sanır, coğrafya bölümündeki görevinden ayrıldığı 1950 yılına kadar doçent ünvanıyla öğretim üyeliğine devam etti.

Eskiden beri coğrafyanın her dalına ilgi duymasına rağmen, öncelikle kendisinden önceki beş hocanın vermediği dersleri vererek işe başladı. II. Dünya Savaşı yıllarının etkisiyle yine askere çağırılması nedeniyle, ikincisi hala yapılamayan ve Türkiye coğrafyasında bir dönüm noktası kabul edilen 1941, I. Türk Coğrafya Kongresi'ne katılmadığını, bu yüzden de üzüldüğünü her defasında belirtmiştir. Daha sonra hocalarından devir aldığı bazı dersler ile birlikte uzun süre; klimatoloji, kartoğrafya, Türkiye iklimi, iklimik morfoloji dersleri ve bunların uygulama derslerini vermiştir. Bu dersler yanında fakülte dergilerinde yayımladığı araştırma makalelerini hazırlamış, öğrencilerini daha iyi yetiştirmek amacıyla her fırsatta araştırma gezileri düzenlemiştir. Hatta araştırma gezilerine sadece coğrafya bölümü öğrencilerini değil, bir süre görev yaptığı Hasanoğlan Öğretmen Okulu'nun yüksek kısım öğrencilerini de götürmüştür. Tabii bu arada o dönem gezilerinin günümüzün hızlı ve konforlu araç ve imkanlarından mahrum olmasının kendilerini hiç zorlamadığını belirtmekte fayda vardır. Öyle ki, 1942 yazında kısmen tren, kısmen yaya yapılan 11 günlük Zonguldak gezisinin bir haftasının "yaya" yapıldığını tatlı bir özlem ile anlatırken çok etkilenmişim.

1950 yılına kadar bölümümüze birçok hizmeti olan Sanır, çeşitli nedenlerden dolayı D.T.C.F. Coğrafya bölümünden ayrılarak Milli Eğitim Bakanlığı, İlköğretim Genel Müdürlüğü görevine başladı. Bir süre bu görevde kalıp, 1954'te İşletmeler Bakanlığı, Etüd ve Plan Kurulu uzmanlığı görevine geçti. Son görevinden 1957 yılında, 50 yaşında olduğu halde kendi isteğiyle - birinci defa - emekliye ayrılarak, üç yıl bir kamu kurumunda görev almadı.

- 1948. "Ankara ve Çevresinin İklimi Hakkında". A.Ü. D.T.C.F. Derg. C. VI, S. 4, s. 291-318. Ankara.
- 1948. **Sultan Dağları'ndan Sakarya'ya ve Akşehir.** Ulus Basımevi. Ankara.
- 1948. "Konya'dan Ankara'ya". Ülkü Dergisi III. Seri, C. II. S. 20. Ankara.
- 1948. "71 Yıl Önce Akşehir ve Köyleri". Ülkü Dergisi III. Seri, C. II, S. 22. Ankara.
- 1948. "Ankara'dan İnebolu'ya". Ülkü Dergisi III. Seri, C. II, S. 24. Ankara.
- 1949. **İlkokullar İçin Yıllık Gözlemler Defteri.** İdeal Basımevi. Ankara.
- 1950. "Türkiye'de 1947 Yılında Sıcaklığın Günlerarası Kararsızlığı". A.Ü. D.T.C.F. Derg. C. VIII, S. 3, s. 311-317. Ankara.
- 1950. (Diğerleri ile) **Coğrafya IV** (İlkokul ders kitabı). Ders Kitapları Türk Ltd. Şti. İstanbul.
- 1958. **Lavlar Geliyor - Volkanlar -** (İlkokullar için). Akın Matbaası. Ankara.
- 1967. (Diğerleri ile) **Coğraya II** (Ortaokul ders kitabı). Ders Kitapları A.Ş. İstanbul.
- 1969. **Okullarımızda Coğrafya ve Sosyal Bilgiler Dersleri.** Özbaşkent Matbaası. Ankara.
- 1972. (S. Erişen ile) **Türk Çocuklarının Kitabı I, II a, II b, III a, III b** (Almanya okulları (Volschule) için ders kitabı). Horst Erdmann Verlag. Baden.
- 1982. (Diğerleri ile) **Sosyal Bilgiler III** (Ortaokul ders kitabı). Milli Eğitim Bakanlığı Yayınlar. İstanbul.
- 1999. (Baskıda) **Coğrafya Terimleri Sözlüğü.** Ekol Yayınevi. Ankara.
- Çeşitli tarihlere ait ve Türk Ansiklopedisi'nin 1 - 9. ciltlerindeki ilgili maddeler ile Serhat Yayınevi'nin bastığı A'dan Z'ye Gençlik Ansiklopedisi'ndeki ilgili kısımlar.